

УДК 336

*Маслій Олександра Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент
Левкова Ірина Миколаївна,
студентка,*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Падіння економічної активності, зменшення обсягів виробництва та зупинка діяльності значної кількості суб'єктів бізнесу в умовах війни зумовлює необхідність аналізу сучасного стану формування дохідної частини державного бюджету України.

Доходи бюджету – це частина фінансових ресурсів держави, що створюються у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у бюджетному фонді для забезпечення соціальних і економічних потреб держави [1, с. 83]. Ці кошти є основним джерелом фінансування державних видатків оборону, освіту, охорону здоров'я, реалізацію соціальних програм, інфраструктурних проєктів тощо.

Аналізуючи динаміку доходів державного бюджету України протягом 2018-2022 рр. варто відмітити стабільну позитивну динаміку їх загальної величини (рис. 1). При чому з початком широкомасштабної війни у 2022 році кратне зростання видатків державного бюджету України на оборону потребувало значного зростання його дохідної частини для мінімізації дефіциту державного бюджету України, що забезпечено залученням великого обсягу коштів від закордонних країн і міжнародних організацій. З наведених даних бачимо, що починаючи з 2018 року розмір надходжень державного бюджету України має зростаючу тенденцію, що безпосередньо пов'язано з необхідністю покриття видаткової частини бюджету, обсяг якої також збільшується.

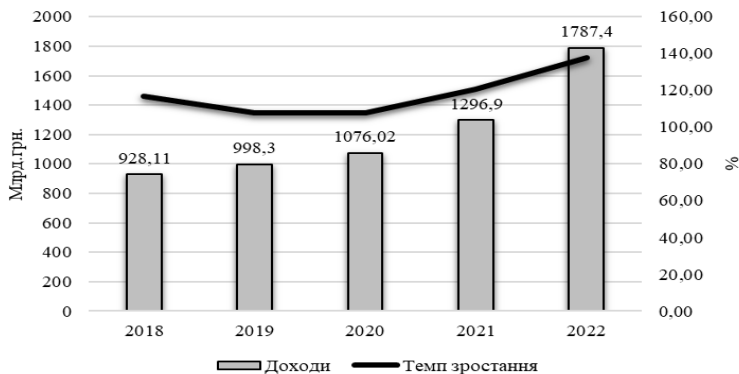

Рис. 1. Динаміка доходів державного бюджету України протягом 2018-2022 рр.

*Джерело: побудовано автором за даними Міністерства фінансів України [3]

Темп зростання доходів у 2019 році в порівнянні з 2018 роком знизився на 9,49%, але протягом наступних років спостерігається їх стрімке зростання. Важливо зазначити, що потреба у збільшенні дохідної частини бюджету починаючи з 2019 року спричинена поширенням та наслідками пандемії COVID-19, у 2022 році початок масштабних військових дій став новим випробуванням для економіки України.

Важливим макроекономічним показником, що безпосередньо визначає дохідну частину бюджету є обсяг валового внутрішнього продукту, розподіл та перерозподіл якого відбувається через державний бюджет. У 2022 році, порівнюючи з 2021 роком, розмір реального ВВП України у відсотковому співвідношенні зменшився на 29,1%, при чому за нормальних умов його значення не має перевищувати позначку 3%. Це, безумовно, негативно впливає на формування дохідної частини державного бюджету України в сучасних умовах.

Бюджетні надходження поділяють на загальні та спеціальні, які формують загальний фонд фінансування без цільового спрямування та відповідно зараховуються до спеціального фонду бюджету з чітко визначеним напрямком

використання коштів. Існує чималий перелік джерел формування дохідної частини державного бюджету, основними з яких є: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; офіційні трансферти та інші.

Враховуючи сучасну ситуацію в Україні, а саме військові дії та ракетні обстріли всієї території, з початком широкомасштабного військового вторгнення РФ у 2022 році спостерігалися значні зміни у структурі надходжень державного бюджету України у порівнянні з довоєнним періодом (рис. 2).

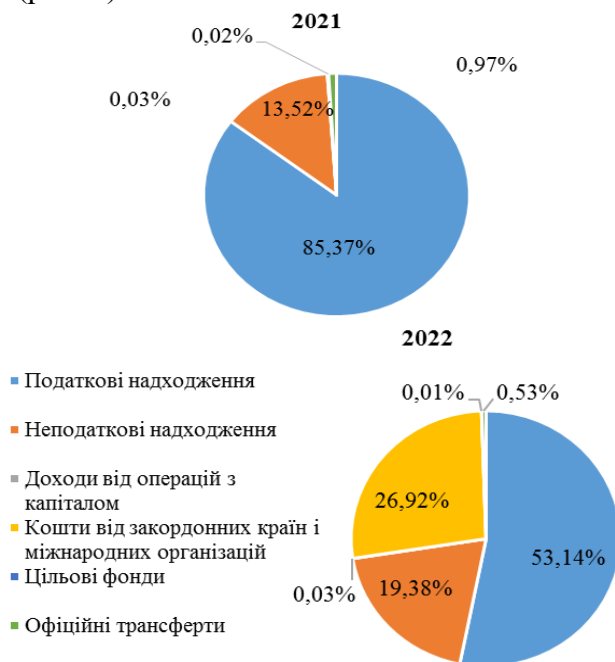

Рис. 2. Зміна структури доходів державного бюджету України у 2022 році порівняно з 2021 роком

*Джерело: побудовано автором за даними Міністерства фінансів України [3]

Безумовно, найбільша частка надходжень до державного бюджету період припадає на податкові надходження. У

2021 році вони становили 85,37% в структурі доходів державного бюджету України, а у 2022 році – вже 53,14%, тобто прослідковується зниження їх питомої ваги у зв'язку з отриманням значного обсягу коштів від закордонних країн і міжнародних організацій. Частка цього джерела у 2022 році зросла до 26,9 % проти 0,1% у 2021 році.

Отже, формування доходів державного бюджету залежить від різних факторів, таких як економічна кон'юнктура, податкова політика, зовнішні фактори та інші обставини. В Україні в сучасних умовах визначаючим чинником формування дохідної частини державного бюджету є війна й пов'язані з нею загрози бюджетній безпеці. Тому компенсація економічних втрат із зовнішніх джерел та ефективний розподіл бюджетних коштів забезпечить запобігання зростання бюджетного дефіциту, наслідком якого є збільшення розміру державного боргу, покриття якого безпосередньо пов'язано з на потребою у залучені та пошуку нових джерел фінансування.

Література:

1. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Монографія. К.: НДФІ, 2006. 584 с.
2. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі*: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С. 21-95.
3. Доходи держбюджету України. *МінФін*. URL: <https://minfin.com.ua/>
4. Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
5. Онищенко С.В., Маслій О.А. Організаційно-економічний механізм упередження загроз бюджетній безпеці економіки України. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1(9), ч. 1. С. 176-184.